

NATURA 2000 - STANDARDOWY FORMULARZ DANYCH

dla obszarów specjalnej ochrony (OSO),
proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (pOZW),
obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (OZW) oraz
specjalnych obszarów ochrony (SOO)

OBSZAR PLH140037
NAZWA
OBSZARU Torfowiska Czernik

ZAWARTOŚĆ

- [1. IDENTYFIKACJA OBSZARU](#)
- [2. POŁOŻENIE OBSZARU](#)
- [3. INFORMACJE PRZYRODNICZE](#)
- [4. OPIS OBSZARU](#)
- [6. POWIĄZANIA OBSZARU](#)
- [7. MAPA OBSZARU](#)

1. IDENTYFIKACJA OBSZARU

1.1. Typ B	1.2. Kod obszaru PLH140037	Powrót
---------------	-------------------------------	------------------------

1.3. Nazwa obszaru

Torfowiska Czernik

1.4. Data opracowania 2008-02	1.5. Data aktualizacji 2024-11
----------------------------------	-----------------------------------

1.6. Instytucja lub osoba przygotowująca wniosek:

Nazwisko/Organizacja:	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Adres:	Polska Al. Jerozolimskie 136 Warszawa 02-305
Adres e-mail:	kancelaria@gdos.gov.pl

Data zaproponowania obszaru jako OZW:	2009-10
Data zatwierdzenia obszaru jako OZW(*):	2012-01
Data objęcia obszaru ochroną SOO:	2021-03
Krajowe odniesienie prawne dla formy ochrony SOO:	rozp. MKiŚ z dn. 4 lutego 2021 r. w spr. soo Torfowiska Czernik (PLH140037)

2. POŁOŻENIE OBSZARU

2.1. Położenie centralnego punktu [wartości dziesiętne stopni]:

Długość geograficzna
21.5853

Szerokość geograficzna
52.3428

2.2. Powierzchnia [ha]:

2.3. Obszar morski [%]

53.8

0.0

2.5. Kod i nazwa regionu administracyjnego

Kod poziomu NUTS 2

Nazwa regionu

PL12	Mazowieckie
------	-------------

2.6. Region biogeograficzny

Kontynentalny (100.0 %)

3. INFORMACJE PRZYRODNICZE

3.1. Typy siedlisk przyrodniczych występujących na terenie obszaru i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk:

Typy siedlisk wymienione w załączniku I						Ocena obszaru			
Kod	PF	NP	Pokrycie [ha]	Jaskinie [liczba]	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Reprezentatywność	Powierzchnia względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
7140			6.17		G	B	C	B	B
91D0			9.46		G	B	C	C	B

- PF: dla typów siedlisk, do których mogą odnosić się zarówno formy priorytetowe, jak i niepriorytetowe (6210, 7130, 9430) należy wpisać „x” w kolumnie PF celem wskazania formy priorytetowej.
- NP: jeśli dany typ siedliska nie istnieje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Pokrycie: można wpisywać z dokładnością do wartości dziesiętnych.
- Jaskinie: w przypadku siedlisk typu 8310 i 8330 (jaskinie) należy podać liczbę jaskiń, jeśli nie są dostępne szacunkowe dane na temat powierzchni.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe).

3.2. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków

[illegible]

M	1337	Castor fiber		p	2	5	i		P	D				
I	1042	Leucorrhinia pectoralis		p	3	4	i		P	P	D			

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S: jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ: p = osiadłe, r = wydające potomstwo, c = przelotne, w = zimujące (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć terminu „osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. [portal referencyjny](#)).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie, jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

4. OPIS OBSZARU

4.1. Ogólna charakterystyka obszaru

[Powrót](#)

Klasa siedliska przyrodniczego	Pokrycie [%]
N17	100.0
Ogółem pokrycia siedliska przyrodniczego	100

Dodatkowa charakterystyka obszaru:

Obszar PLH140037 Torfowiska Czernik pod względem geograficznym położony jest w makroregionie Nizina Środkowomazowiecka, w mezoregionie Wysoczyzna Wołomińska (Kondracki 2002). Ostoja składa się z dwóch części – wschodniej (zwanej Brzozowym Bagnem) i zachodniej, oddzielonych od siebie drogą krajową nr 50 i borami sosnowymi wchodzącymi w skład dużego kompleksu leśnego o nazwie własnej Czernik. Obejmuje dwie bezodpływowe, zatorfione niecki terenu otoczone pasmami zwymiętni porośniętych przez bory sosnowe, z których największa nosi nazwę Góra Wizna.

4.2. Jakość i znaczenie

W naturalnych obniżeniach terenu znajdują się jedne z najlepiej zachowanych i bardzo rzadkich w regionie kompleksów torfowiskowych. Mozaikę roślinności tworzą tu sosnowe bory bagienne *Vaccinio uliginosi*-*Pinetum* i zbiorowiska typowe dla torfowisk przejściowych z klasy *Scheuchzerio-Caricetalia nigrae*, z których część pod względem struktury i składu gatunkowego nawiązuje do torfowisk wysokich typu kontynentalnego.

7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetalia nigrae*) W Ostoi występuje roślinność torfowisk mszysto-turzycowych i mszarów z klasy *Scheuchzerio-Caricetalia nigrae*, z płacami reprezentującymi stadia przejściowe do torfowisk wysokich ze związku *Sphagnion magellanici*. Są one interesujące pod względem syntaksonomicznym nawiązują pod względem składu gatunkowego i struktury do zbiorowisk *Eriophoro vaginati*-*Sphagnetum recurvi* (syn. *Eriophorum vaginatum*-*Sphagnum fallax*) i *Ledo-Sphagnetum magellanici*. Swoistą mozaikę tworzą tu zbiorowiska: turzycy dzióbkowatej *Carici rostratae*-*Sphagnetum apiculati* (= *Sphagno-Caricetum rostratae*), welnianki wąskolistnej *Eriophoro angustifolii*-*Sphagnetum recurvi* i turzycy nitkowatej *Caricetum lasiocarpae*. Ten ostatni występuje w dwóch postaciach: płaskiego, dywanowego mszaru oraz pływających wysepek. Te

ostatnie porastają karłowate brzozy – omszone *Betula pubescens* i brodawkowate *Betula pendula* oraz sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*. Pomędzy nimi rosną m.in.: turzycza nitkowata *Caricetum lasiocarpae*, żurawina błotna *Oxycoccus palustris*, wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum* i wąskolistna *Eriophorum angustifolium*, roszcizka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*. Do osobliwości tego terenu należą niewielkie powierzchniowo płyty mszaru dolinkowego z turzycą bagienną *Caricetum limosae* oraz fitocenozy, o bliżej nieustalonej przynależności fitosocjologicznej, z licznym udziałem przygielki białej *Rhynchospora alba*.

Reprezentatywność: ocena A nadana ze względu na dobrze wykształcone płyty z charakterystyczny składem gatunkowym typowym dla torfowisk przejściowych i wysokich.

Powierzchnia względna: ocena C, dokonana na podstawie szacunkowego określenia wartości.

Stan zachowania: ocena B, z uwagi na częściowe zalanie siedliska we wschodniej części obszaru w wyniku działalności bobrów.

Siedlisko przyrodnicze reprezentowane przez interesująca pod względem naukowym i biogeograficznym roślinność torfowiskową zróżnicowaną florystycznie i fitosocjologicznie, duże liczebnie populacje gatunków torfowiskowych, w tym chronionych i uznanych za zagrożone, brak ekspansywnych gatunków roślin zielnych, oraz ekologiczny i funkcjonalny układ przestrzenny z borami bagiennymi, pomimo to nadano ocenę ogólną B ze względu na obecność bobra europejskiego, który poprzez budowę tamy w oparciu o istniejącą zastawkę powstrzymującą nadmierny odpływ wód rowem melioracyjnym doprowadził do zalania większości powierzchni torfowiska i otaczającego go drzewostanu.

Pomimo, ewidentnego, dynamicznego przekształcenia środowiska i lokalnego krajobrazu, w krótkim przedziale czasowym, trudno jednoznacznie uznać działalność bobra za znacząco negatywną dla przedmiotu ochrony w obszarze Natura 2000. Należy tu zaznaczyć, iż do niedawna torfowisko odwadniał rów melioracyjny uchodzący do rzeki Boruczy (do 2008r.) oraz na niewielką skalę prowadzono eksploatację torfu, co doprowadziło w wielu miejscach do zniszczenia roślinności torfowiskowej. W wyniku działalności człowieka doszło do przekształceń górnych warstw złoża torfowego (erozja i odwodnienie) niemal na całej powierzchni. Jedynie w przypadku dołów potorfowych, ze stagnującą wodą postępował powolny proces regeneracji roślinności torfowiskowej. Powstanie tych małych, wtórnych zbiorników, uwolniło w postaci rozpuszczonej lub przybierającej formę zawiesiny, zawarte w podłożu torfowym kwasy humusowe.

Wybudowana w 2008 roku zastawka zahamowała odpływ wody. W tym samym roku zaobserwowano po raz pierwszy obecność bobrów na tym terenie, nie notowanych na przestrzeni całego XX wieku. Jednym z przejawów poprawy warunków hydrologicznych było pojawienie się w 2009 r. licznych, małych soczewek wody na powierzchni całego torfowiska, powstanie „pływających wysp” oderwanych od pła torfowcowego w wyniku podniesienia się lustra wody w torfiankach oraz zamieranie podrostu brzozy omszonej. Kolejne drzewa i krzewy były systematycznie ścinane przez bobry, które w tym czasie wybudowały również żeremie. Jednocześnie w obrębie torfowiska wybudowane zostały liczne kanały służące do transportu pokarmu i materiałów budowlanych. W 2010 r. bobry wykorzystując zastawkę wybudowały tamę podnosząc o blisko 0,5 m wysokość piętrzenia. W efekcie powstał śródleśny staw, który zalał znaczną część niecki wraz z torfowiskiem. Dodatkowo, w 2011 r. intensywne opady przyczyniły się do znaczącego podniesienia się poziomu wody na torfowisku – w okresie lipca niemal całe pło znajdowało się jeszcze pod wodą tworzącą jednolitą taflę.

Przedstawiona chronologia wydarzeń nie przesądza ani nie rozstrzyga kwestii negatywnego wpływu bobra na siedlisko przyrodnicze 7140. Nie ma jednoznacznych dowodów na to by zwierzęta te doprowadziły w najbliższych latach do całkowitej eliminacji roślinności torfowiskowej, zwłaszcza, że czynnikiem nakładającym się na ich działalność były obfite opady w 2011 r., w wyniku których w wielu miejscach nastąpiła długa stagnacja wód. Jednocześnie należy zaznaczyć, że w pasie występowania torfowisk na kontynencie europejskim, obejmującym północną Polskę, Skandynawię, państwa nadbałtyckie – Litwę, Estonię i Łotwę oraz Rosję, nisza ekologiczna bobra obejmuje również obszary torfowiskowe. Sama zaś obecność zbiornika wodnego, jest również zjawiskiem naturalnym. Dobrym tego przykładem są dystroficzne jeziora oraz torfowiska kotłowe. I pomimo, że obecność lustra w obu przypadkach ma inną genezę, nie zmienia to faktu, że występują one w układzie przestrzenno-ekologicznym z otaczającymi je torfowiskami, w tym płem torfowcowym (spleja).

W przypadku wschodniej części obszaru Torfowiska Czernik w wyniku powstania stawu bobrowego część pła torfowcowego została wyniesiona ku górze, pofragmentowana i zamieniona w liczne „pływające wyspy”. Część z nich przydryfowała do partii brzeżnych zbiornika gdzie osiadła tworząc mniejszy lub większy okrajek wokół niego. Inne „zakotwiczyły” się o obumarłe sosny i brzozy. Pomimo rozdrobnienia, poszczególne płyty zachowały właściwą strukturę i skład gatunkowy, w tym obecność roślin ombrotroficznych. Pod względem

jakościowym nie zaszły zatem zbyt istotne zmiany, poza zmniejszeniem się liczebności ogólnej niektórych z gatunków, m.in. rosiczki drobnolistnej. Fluktuacje są jednak u wielu gatunków torfowiskowych zjawiskiem naturalnym powodowanym m.in. przez warunki pogodowe (m.in. przemarzanie, dłuższe okresy występujących po sobie susz lub utrzymująca się stagnacja wody). Istnieje zatem wciąż możliwość ustabilizowania się całego ekosystemu w obrębie niecki i stopniowa regeneracja siedliska przyrodniczego 7140.

Mimo powyższego, nie można jednak wykluczyć, że kierunek zmian i ich dalsze konsekwencje mogą okazać się niekorzystne dla siedlisk torfowiskowych. Jedną z nich może być zwiększenie i ułatwiona dostępność związków węgla, azotu, fosforu i innych substancji odżywczych a tym samym wzrost biomasy roślinnej. Konsekwencją tego będzie zmniejszenie kwasowości wody i osadów, będących efektem zwiększonej buforowości. Ponieważ brak jest jednoznacznych danych pozwalających na właściwą ocenę sytuacji i przewidzenie efektu końcowego zaistniałych zmian w ekosystemie, jedynym słusznym rozwiązaniem jest podjęcie działań mających na celu obniżenie poziomu wody w powstałym zbiorniku i następnie jego monitorowanie oraz regulację - w innym przypadku może nastąpić obumieranie roślinności torfowiskowej. Ponadto, wskazane jest wykonywanie badań monitoringowych ze szczególnym zwróceniem uwagi na proces sukcesji oraz stopień uwodnienia, z częstotliwością co 3 lata w trakcie obowiązywania PZO. Jednocześnie zaznacza się, iż z zadań z zakresu działań ochronnych dla siedliska, należy wykluczyć podejmowanie prób wysiedlania bobrów. Jest wysoce prawdopodobne, że ich wysiedlenie, biorąc pod uwagę łączność rowu melioracyjnego z pobliską rzeką Boruczą, spowodowałoby napływ nowych bobrów, które zanim „zadomowilyby” się w nowym otoczeniu, mogłyby spowodować jeszcze większe zmiany w obszarze niż dotychczasowa rodzina bobrowa. Należy także dodać, iż bóbr jest gatunkiem wykazującym silny terytorializm. W związku z czym, nie zakłada się imigracji nowych osobników poszukujących własnych terytoriów, a co za tym idzie eskalacji niekorzystnych zmian w siedliskach przyrodniczych.

91D0* Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi*-*Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi*-*Pinetum*, *Pino mugo*-*Sphagnetum*, *Sphagno grigensohnii*-*Piceetum* i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne)
Bór bagienny *Vaccinio uliginosi*-*Pinetum* jest bezpośrednio związany z niecką porośniętą roślinnością torfowiskową tworząc z nią charakterystyczny układ przestrzenny w formie okalającego, zróżnicowanego pod względem szerokości pasa (= okrajka). Gatunkiem dominującym w drzewostanie jest sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*, której towarzyszą brzozy – omszona *Betula pubescens* i brodawkowata *Betula pendula*. Zbiorowisko ma wyraźnie zaznaczoną kępowo-dolinkową strukturę dna lasu z licznymi rusztami. W runie dominuje bagno zwyczajne *Ledum palustre*. W dolinkach oprócz przedstawicieli rodzaju torfowiec *Sphagnum* sp., rosną przede wszystkim: żurawina błotna *Oxycoccus palustris*, wełnianka pochwowata *Eriophorum vaginatum*, modrzewnica zwyczajna *Andromeda polifolia* wrzos zwyczajny *Calluna vulgaris*.
Reprezentatywność: ocena B nadana ze względu na występowanie gatunków charakterystycznych dla borów bagiennych, obfite występowanie i bardzo dobry stan zachowania krzewinek, zwłaszcza bagna zwyczajnego.

Powierzchnia względna: ocena C, dokonana na podstawie szacunkowego określenia wartości.

Stan zachowania: ocena C, z uwagi na ujednoliconą strukturę przestrzenną i młody wiek większości drzewostanów (szereg płatów to inicjalne bory bagienne), słabo zaznaczoną kępowo-dolinkową strukturę dna lasu, niewielki udział martwego drewna oraz zalanie wodą siedliska we wschodniej części Obszaru w wyniku działalności bobrów.

Reprezentatywne florystycznie i fitosocjologicznie płaty, zachodzące procesy powolnego starzenia się oraz różnicowania pionowego i przestrzennego drzewostanu, stopniowy wzrost ilości martwego drewna, dno lasu złożone z kęp, rusztów i zabagnionych dolinek oraz ekologiczny i funkcjonalny układ przestrzenny z torfowiskami w części zachodniej Obszaru wpłynęły na przyznanie oceny ogólnej - B.

1337 bóbr *Castor fiber*

Gatunek obecny w obszarze na poziomie populacji nie mającej znaczenia. W związku z powyższym, a także z uwagi na fakt szerokiego rozpowszechnienia gatunku w kraju oraz braku priorytetowego znaczenia w ochronie w ramach Dyrektywy Siedliskowej, uznano, że obszar Torfowiska Czernik nie pełni znaczącej roli w ochronie zasobów przedmiotowego gatunku w skali regionu, kraju oraz całej Unii Europejskiej. Wniosek sformułowany na podstawie wykonanej w roku 2011 inwentaryzacji przyrodniczej obszaru w ramach prac planistycznych związanych ze sporządzeniem PZO, w wyniku której stwierdzono zajęte terytorium przez jedną rodzinę.

1042 zalotka większa *Leucorhinia pectoralis*

Gatunek obecny w obszarze na poziomie populacji nie mającej znaczenia. Podczas prac terenowych w okresie od 5 czerwca do 10 lipca 2011 obserwowano w ciągu dnia 3-4 samce. Nie zaobserwowano wylinek, samic oraz zachowań rozrodczych (tandemów, kopulacji, znoszenia jaj). W związku z powyższym, a także z uwagi na fakt szerokiego rozpowszechnienia gatunku w kraju oraz braku priorytetowego znaczenia w ochronie w ramach Dyrektywy Siedliskowej, uznano, że obszar Torfowiska Czernik nie pełni znaczącej roli w ochronie zasobów przedmiotowego gatunku w skali regionu, kraju oraz całej Unii Europejskiej.

Oceny stanu zachowania siedlisk i gatunków dokonano w oparciu o ekspertyzę przyrodniczą i dokumentację do pzo [1-2].

4.3. Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar

Najważniejsze oddziaływania i działalność mające duży wpływ na obszar

Oddziaływania negatywne			
Poziom	Zagrożenia i presje [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
H	B02		o
H	K04.05		o
H	K01.04		o
H	K02.01		o
H	K01		o
L	F04.01		o
L	F04.02		o
M	G05.01		i
M	J02.01		o
M	K02		o
M	D01.02		o
M	E03.01		o
Oddziaływania pozytywne			
Poziom	Działania, zarządzanie [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]

Poziom: H = wysoki, M = średni, L = niski.

Zanieczyszczenie: N = stosowanie azotu, P = stosowanie fosforu/fosforanów, A = stosowanie kwasów/zakwaszanie, T = toksyczne chemikalia nieorganiczne,

O = toksyczne chemikalia organiczne, X = zanieczyszczenia mieszane.

i = wewnętrzne, o = zewnętrzne, b = jednocześnie.

4.4. Własność (opcjonalnie)

Typ		[%]
Publiczna	Krajowa/federalna	0
	Kraj	0
	związkowy/województwo	0
	Lokalna/gminna	0
	Inna publiczna	0
Własność łączna lub współwłasność		0

Prywatna	0
Nieznana	100
Suma	100

4.5. Dokumentacja (opcjonalnie)

1. Dokumentacja planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Torfowiska Czernik PLH140037.2. BULiGL 2021, Ocena stanu zachowania i monitoring wybranych przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000: Torfowiska Czernik PLH140037, Wydmy Lucynowsko-Mostowieckie PLH140013, Świetliste dąbrowy i grądy w Jabłonnej PLH140045.

6. ZARZĄDZANIE OBSZAREM

6.1. Organ lub organy odpowiedzialne za zarządzanie obszarem:

[Powrót](#)

Organizacja:	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Warszawie
Adres:	Polska Henryka Sienkiewicza 3 00-015 Warszawa
Adres e-mail:	sekretariat@warszawa.rdos.gov.pl

6.2. Plan(-y) zarządzania:

Aktualny plan zarządzania istnieje:

☒	Tak	Nazwa: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 11 marca 2016 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Torfowiska Czernik PLH140037 Link: https://edziennik.mazowieckie.pl/legalact/2016/2534/
☐	Nie, ale jest w przygotowaniu	
☐	Nie	

7. MAPA OBSZARU

[Powrót](#)

Nr ID INSPIRE:

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH140037

Mapa załączona jako plik PDF w formacie elektronicznym (opcjonalnie)

☒ Tak ☐ Nie

Odniesienie lub odniesienia do oryginalnej mapy wykorzystanej przy digitalizacji granic elektronicznych (opcjonalnie)

--